

«Синя мла»

Тодось Осьмачка

"То був ні день, ні ніч".

Байрон.

То був ні день, ні ніч,
бо сонце й місяць
на небесах стояли в відстані далекій,
в одних просторах і в однім часі.
А на землі порожній десь за обрій
лише одна лежала проста стежка,
неначе промінь соняшний
або крик розпачу
посеред пустелі.
З одного боку в неї бовваніли
жахіття стоптаних хлібів,
серед яких німотно входили
у прілий ґрунт аж чорні від часу
і від повітря і від дощів колишніх
солом'яні кагати та скирти.

Ніде ні жайворінка, ні крука,
ні зайця, ні лисиці, ні собаки
таємне око б не помітило.
І людський крик якби гукнув з розпуки,
то, мабуть, би упали сонце й місяць
в сумні,
неначе смерть, простори.
А з боку другого виднілося
із далини порожнє місто;
на вежах висіли

важкіші від найважчого каміння дзвони;
а повиламлювані лутки й двері
гойдалися ще моторошніше,
ніж перебиті свіжо руки;
а вікна без шибок чорніли їм
такими дірами,
як мають людські черепи.

Єдина жива істота, півень,
свій глас у неміренність подавав.
І те самотнє "кукуруку"
було таке стрімучо-просте,
як і стежка та,
якою я ішов, шукаючи людину...
Від нього нерухоме місто
обкручувалося на місці враз
і дірами своїми чорними
ставало вкопано до півня
і луною відповідало:
"у-у-у"

І став я на Карпатах.

І там над гонами долин
верба аж до небес гула
і тишу до своїх вершин
галуззям молодим тягла.

І дівчина під нею вверх
дивилася поміж гілля,
і світ в її зіницях мерк,
мов необроблена рілля.
І я спитав: "Це, Віро, ти?"

Вона ж, не добра і не зла,
із мовчазної самоти
угору пальцем повела:

Я глянув над себе в безодню,
аж лапами сонце тримає орел
І крила у сутність безводну
небесних просторів прогінно продер.

Його ж голова там держала
вінок із зірок ще й горілу траву,
а вколо червоні кружала
були, ніби хвиля від грудки в ставу.

Та дівчина палець-принуку
держала, немов на клятьбу,
і випав орлиний без звуку
вінок на високу вербу,
й те диво небесне, сузірне
взяла вона в руки малі
й мені на чоло непокірне
поклала в німому жалі.

І я похилився, неначе чавун,
простіший за стежку недавню, самітню,
аби повалитись без крику та лун
в єдину безодню, в єдину всесвітню,
що йшла по землі і на Захід і Схід,
поволі страшні розгортаючи кручі,
куди не дивився вже наш білий світ,
бо там валували тумани тягучі.
А далі, по той бік, піскам на затрим
стирчало каміння без тіні та віття,

що їх відкілясь накотили вітри
на протязі темного тисячоліття.
І шляхом, похожим на жовтий язик,
із глибу пустелі, з безмежної плями,
без жадного прапору, зброї й музик
народи бігом простували до ями.
Гей, мріє, мріє у жалях,
на рідні полети поля:
вночі там півень з-за могил
співанням крутить небосхил,
скирти ж, як і зарослий шлях,
тримає непорушно жах.
І ти впади вогнем туди,
нехай з них полум'я і дим
похиляться через віки
і я побачу з-під руки
червоні ночі, чорні дні,
і тих людей, що йдуть і йдуть
за зорями в останню путь,
аби пропасти в западні!
Скирти ж десь чорніли, забиті токами,
мов лицарі давні в важенні щити,
а люду без ліку, а люду без тями
до вічної бігло своєї метрі.
І кожна людина, розставивши руки,
догонила голуба, зірку що ніс,
похожу на той діамант, що для штуки
царівна дарує чужинцеві з кіс.
І щойно заляту і птицю й зірницю
над прірвою там доганяли вони,
то зараз же й падали в грізну криницю
з висот, у підземні густі тумани.
А зорі і птахи під груди орлині

знімалися швидко в летючі ключі,
та й сипались в сонце, неначе в долині
мошка у підпалену скирту вночі.

І сонце росло,
й надувалось вогнями,
пружинили хвилі сліпучі на ньому,
з його берегів
випадали на землю ...
Здавалося, падають з неба
розпечені
та велетенські підкови!

Горіли долини,
горіла пустеля
і посеред неї
дивезна дорога,
похожа на довгий, предовгий
підпалений хвіст,
який ворушився
в розбурханім шматті вогню...
І зірвав вінок з чола я
та в розколину-безодню
розпачливо кинув.
І котився стрибаючи він до мети
й гублячи зорі свої.
А дівчина закричала *
до орла й пустелі:
"Де ж та Правда-Віра,
сонце його?"

І в відповідь їй
погойднув
просторами птах:

виривав він крила
з безруких небес.

І випало сонце з пазурів орлиних
та й заревло страшно у пащу земну.
І згасла пожежа від лету несвіцького сонця,
немов у кімнаті свіча
від раптом закритої книги.

І на прірву, на чорний космічний поріг
відпочити навіки орел уже став
й над безоднями крила у чорнім пері,
як морські береги, в далечінь розіклав.

І на них, ще густіші за кригу страхіть,
синій іній осів, синя мла налягла,
і два місяці жухлі, схожі на мідь,
засвітили в орла з-під страшного чола
та й у чорну пустелю самотньо горять
з-над безодні, останньої в світі труни.
А в повітрі зависли склянисті моря,
мов завмерлі громи, глушини, глушини...
глушини...